

เทศน์เช้า วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมนะ สังขธรรมนี่เป็นที่ฟังที่อาศัยได้จริง อย่างในโลกนี้เกิดมา
สิ่งมีชีวิตมีคุณค่ามาก สิ่งมีชีวิตมีคุณค่า เราได้เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์เกิดมาพบ
พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึงสิ่งความจริงใจในหัวใจของเรา แต่เพราะเราเข้าถึง
สิ่งความจริงใจไม่ได้ เพราะเรามีอำนาจวาสนาน้อย คำว่า “มีอำนาจวาสนาน้อย” คือเข้าถึงสิ่ง
ความจริงอันนั้นได้ลำบาก

แต่คนที่มีอำนาจวาสนานะ เวลาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคนเดียวได้เป็น
พระอรหันต์ คำว่า “ได้เป็นพระอรหันต์” ไม่ใช่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานให้ องค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้เปิดทางให้ แต่ผู้ที่ฟังนั้นเขาต้องมีสติปัญญาของเขา เขาขบ
ธรรมนั้นแตก พอขบธรรมนั้นแตกด้วยสติด้วยปัญญาของเขา ด้วยสติด้วยปัญญาของเขา ศาสนา
ไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล หัวใจผู้ที่ปฏิบัติถ้าไม่มีมรรคจะไม่มีผล

มรรคคืออะไร มรรคคือศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิในหัวใจอันนั้นได้
ขบกิเลสตัดหาความทะยานอยากในใจของคนคนนั้นได้สิ้นไป ถึงฟังเทศน์องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าคนเดียวได้เป็นพระอรหันต์ ด้วยการที่เขาสร้างอำนาจวาสนาของเขามาก คำ
ว่า “สร้างอำนาจวาสนามาก” เขาได้ประพฤติปฏิบัติของเขา ได้ชวนชวนของเขา

แต่ของเรา เราสร้างของเรา เราได้เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เวลาเกิดมา
เป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา บอกถึงมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐๆ สัตว์ใคร่จกาน
มันก็มีอยู่มีกินเหมือนเรา มันก็กิน มันก็นอน มันก็ขบถ่ายเหมือนมนุษย์นี้แหละ มนุษย์ก็
เหมือนกัน ก็กินก็ขบถ่ายเหมือนกัน พอขบถ่ายเหมือนกัน มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงไหน มนุษย์ต่าง
จากสัตว์ด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยอำนาจวาสนาของคนใจ

ด้วยอำนาจวาสนาของคน เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่มี
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรมขึ้นมา ก็ไม่มีพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแตกฉานในธรรมในใจ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นคุณค่าๆ ใจ คุณค่าอันนี้ คุณค่าอันนี้ในใจขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณค่าที่วิมุตติสุขๆ พ้นไปจากกิเลสตัณหาความทะยานอยาก แล้ว ปรารถนาจะรื้อสัตว์ขันธ์สัตว์

ปรารถนาจะรื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ มาเทศน์ปัญญาจักก็ยกได้พระอรหันต์มา ๕ องค์ มาเทศน์ยสะ ขึ้นมาก็ได้อีก ๕๕ องค์ นี่เวลาเทศน์รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ๆ ปรารถนามาตรงนั้น ปรารถนามาให้มนุษย์ เราให้มีสติปัญญาสามารถขบกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตนให้สิ้นไป ถ้าสิ้นไป นี้ ใจ ยอดของปรารถนา

แต่ของเรา เราทำสิ่งนั้น ไม่ได้ เราทำสิ่งนั้น ไม่ได้ เราได้ยิน ได้ฟังธรรมะขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีใครโต้แย้งได้ เวลาแสดงธรรม จักๆ เทวดาส่งข่าวเป็นชั้นๆ ขึ้นไป จักได้เคลื่อนแล้ว ไม่มีอะไรสามารถขัดแย้งได้ ไม่มีใคร สามารถปล้ำได้ ไม่มี

แต่เวลาแสดงธรรมๆ ขึ้นมา สัจจะความจริงอันนั้นมันประเสริฐๆ แต่เราเข้าไม่ถึง พอเรา เข้าไม่ถึง เราฟังแล้วด้วยเหตุด้วยผล ด้วยเหตุด้วยผล ด้วยปุ่ยาตายายได้ศึกษามา ร่ำเรียนมา ด้วย ประเพณีวัฒนธรรม ก็ได้อบรมบ่มเพาะ อบรมบ่มเพาะพวกเราชาวพุทธ ด้วยวัฒนธรรมของชาว พุทธโง ให้รู้จักเสียสละ ให้รู้จักทำทาน รู้จักมีน้ำใจต่อกัน ให้สังคัมรมเย็นเป็นสุขๆ นั้นมันก็เป็น ประเพณีวัฒนธรรม

ถ้าไม่มีธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะเชื่อไหม ถ้าเราไม่เชื่อๆ ไม่เชื่อ ะไร ไม่เชื่อเพราะว่าเราอ้างอิงว่าเรามีปัญญา เรามีปัญญายิ่งใหญ่ เรามีปัญญามาก แต่เราไม่เคย ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป

เวลาไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อ้อ! พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ ด้วยหรือ พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ด้วยหรือ เพราะเราไม่เชื่อใจ เพราะอะไร เพราะเราฟังมาปาก ต่อปาก เวลาฟังมาปากต่อปาก ก็พูดถึงนรกสวรรค์ พูดถึงนิทาน พูดถึงชาดกใจ พูดถึงชาดกมัน เป็นของเก่า ของล้ำสมัย ของครี มันของพันสมัยๆ ปัจจุบันโลกนี้เจริญใจ แต่ไม่ได้ฟังเลยว่าเวลา ครูบาอาจารย์เราที่ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมาพูดถึงวิถีแห่งจิต

คุณอมพิวเตอร์ลี คุณุ่นยนต์ลี คิดมาๆ ค่ายสติด้วยปัญญา ปัญญาประดิษฐ์ใจ ยังสู้สังขารมอันนี้ไม่ได้เลย สู้สังขารมอันนี้ไม่ได้ ถ้าสู้สังขารมได้ ไอน์สไตน์จะพูดหรือว่า ถ้าเขามีสิทธิ์เลือกได้ เขาจะนับถือพระพุทธศาสนา เพราะว่าเขาเองเขาก็มีสติปัญญาของเขามหาศาล มหาศาลนั้นมันมหาศาลเรื่องโลกๆ ใจ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราว่าปัญญาเรายังใหญ่ ปัญญาเรายังใหญ่เพราะเรายังไม่ได้ศึกษา เรายังไม่มีการกระทำใจ เพราะอะไร เพราะอำนาจวาสนาเราน้อย อำนาจวาสนาน้อยเพราะอะไร เพราะมันเห็นเป็นของไร้ค่า ถ้ามันเห็นเป็นของมีคุณค่านะ ถ้าเป็นของมีคุณค่า เราเป็นพ่อเป็นแม่ เรามีลูกมีหลาน เราก็อยากให้ลูกหลานเรามีความสุขๆ มีสติจะมีความจริง เวลาเราส่งต่อความสุข ส่งต่อเรื่องคุณธรรมในชีวิต เราจะส่งต่อเรื่องอะไร เวลาสอนลูกๆ สอนลูกที่ว่าเป็นความดี มันดีจริงหรือ ถ้ามันดีจริง มันดีจริงอย่างไร มันดีจริงเพราะอะไร เพราะเรายังมีติดบอดใจ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เป็นแบบนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสว่างไสวในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม เวลาสว่างไสวมา สิ่งที่จะรื้อสัตว์ขันธ์สัตว์แต่เวลาว่า “จะสอนใครได้หนอ มันจะสอนใครได้หนอ” ใครจะมีสติมีปัญญารับรู้ได้อย่างนี้ ใครจะมีสติปัญญาจะย้อนกลับมาเห็นความผิดพลาดของตน แต่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคอยจับผิดเราๆ ใจ จับผิดในความรู้สึกนึกคิดเรา จับผิดในกิเลสตัณหาความทะยานอยากในหัวใจเรานี้ ถ้ามันจับผิดได้ คนเห็นความผิดของตนได้ คนนั้นยิ่งใหญ่

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชี้ถึงความผิดพลาดของสัตว์โลก ชี้ถึงขุมทรัพย์ แต่เราไม่ยอมหรือใครทำความผิด ทำผิดทางโลก ถ้ามันผิดแล้วมันผิดคืออาญา มันต้องติดคุกติดตะราง แต่ความคิดผิด คิดผิดในใจ ความเห็นผิดในใจของเรา ถ้าเรามีสติปัญญา เรายับยั้งมันๆ ถ้ายับยั้งในหัวใจของเราได้ ความที่มันจะสุ่มไฟ สุ่มไฟในหัวใจของเราใจ มันจะมีความทุกข์ความยากขึ้นมาเพราะเราหลงผิด คำว่า “หลงผิด” แต่ว่าหลงผิดด้วยกิเลสตัณหาความทะยานอยากมันว่ามันเห็นถูกใจ เพราะตัวตนของเรา เราต้องยิ่งใหญ่ใจ เราต้องคิดแต่เรื่องดีๆ ใจ ดีๆ ของกิเลสไม่ใช่ดีของธรรมใจ ดีของกิเลสคือก๊ว้นมาเป็นของเราใจ

ถ้าดีของธรรม ดีของธรรมมันสละออกใจ สละออก แม้แต่ชีวิตนี้ยังต้องพลัดพรากเป็นที่สุด เราต้องตายไปข้างหน้า ทุกคนก็รู้ ธรรมะสอนอย่างนั้น ทุกคนก็รู้ว่าชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้วพลัดพรากเป็นที่สุด แต่มันยังไม่ตาย ชีวิตนี้จะอยู่ค้ำฟ้า คนเราไม่คิดว่าจะตายเลยนะ

แต่เวลาจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าถ้าใจมันก็กมันคะนองเกินไป ให้กำหนดมรณานุสติ ถ้ากำหนดมรณานุสติ ระลึกถึงความตายนะ ไอ้ที่ว่าเราขาดแคลน ไอ้ที่เรายังไม่ได้ทำ มันปล่อยวางได้ การปล่อยวางได้อย่างนั้นมันก็ไม่สุมไฟในหัวใจของเรา ถ้ามันสุมไฟในหัวใจของเรา มันก็ยังไม่ได้ทำ นี่ก็ยังไม่ได้ทำ จะเอาให้ได้ว่า แล้วต้องได้ด้วย แล้วได้ด้วยมันก็ทุกข์มันก็ยากไป

เราก็ทำตามหน้าที่ทั้งนั้นนะ เวลาพระเราเวลาบวชมา อุปัชฌาย์ บริหาร ๘ นั้นนะปัจฉัย ๔ ครอบสมบูรณ์ บาตรเป็นอาหาร บาตรก็เสวหงามา บิณฑบาตมาเลี้ยงชีพ ผ้าก็เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ก็รุกขมุลเสนาสน์ แล้วถ้ายกน้ำมูตรน้ำอุจ ฉะนั้นสิ่งนั้นมันเป็นยารักษาโรคภัย มันเป็นโดยสัจจะเป็นความจริงอยู่แล้ว

เราเกิดมาเราเป็นมนุษย์ เราก็ต้องมีปัจฉัย ๔ เหมือนกันทั้งนั้นนะ ชีวิตนี้มันต้องมีอาหาร ชีวิตนี้ต้องมีที่อยู่อาศัย ถ้าที่อยู่อาศัย เราก็ได้ปากกัดตีนถีบ เราก็ได้ทำของเราสุดความสามารถของเราแล้ว ถ้ามันได้มาด้วยอำนาจสาธุ ถ้ามันได้ มันขาดแคลนมา เราก็ทำของเราต่อเนื่องไป เราทำของเราไปนะ ด้วยหัวใจที่เป็นธรรมๆ นี่สังฆธรรม สังฆธรรมเป็นความจริง ความจริงของโลก

ถ้าความจริงของธรรมนะ ถ้าความจริงของธรรม เราต้องย้อนกลับมาแล้ว ใครมีอำนาจวาสนา เราเสียสละเสียเวลาจากบ้านจากเรือนมาอยู่วัดอยู่วา มาประพฤติปฏิบัติ มันต้องเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เวลาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ถ้ามันยังฮึกมันยังเหิม มันยังทำของมันได้นะ ถ้าสองวันสามวันมันชักเบื่อแล้ว มันทำซ้าๆ ซากๆ อยู่อย่างนั้นนะ ทำแล้วไม่ได้ประโยชน์ๆ นี่ไง เวลามันขับดันมาในหัวใจ มันต่อต้านทั้งนั้นนะ แต่ถ้ามันเป็นความจริงความจริงของเราเนะ สิ่งของมันจะไร้ประโยชน์ ไร้ประโยชน์เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา เป็นพระอรหันต์ไปแล้ว ครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนสิ้นกิเลสไปแล้ว สัจจะความจริงในพระพุทธศาสนาถึงที่สุดแห่งทุกข์

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย นี่ก็ว่าเราจะไม่เป็นอย่างนั้นไง เราจะอยู่ค่าฟ้าไง ถ้ามมหาดเล็กว่าเราต้องเป็นอย่างนั้นไหม เป็น ถ้าเป็นอย่างนั้นมันต้องมีสังขารขันธ์ที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

แล้วไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตายก็เหมือนทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ต่างๆ พยายามจะหาอายุวัฒนะ จะไม่ตาย คำว่า “ไม่ตาย” ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ กิเลสมันตายแล้วมันไม่มีการเกิดอีก ถ้าไม่มีการเกิดอีกมันก็ไม่มีการตาย ถ้ากิเลสมันตายไปแล้ว การเกิดการตายมันก็เป็นสมมุติทั้งนั้นนะ

เพราะจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะด้วยเวรด้วยกรรมของการกระทำนั้น ถ้าด้วยเวรด้วยกรรมของการกระทำนั้น ที่เรามาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนากันอยู่ นี้ มันก็เป็นการกระทำอันหนึ่ง การกระทำด้วยกรรมดีๆ ใจ ต้องอาศัยกรรมดีเป็นหนทาง เป็นหนทางที่เราจะบุกเบิกเข้าไปสู่ใจของเรา ถ้าบุกเบิกเข้าไปสู่ใจของเรา ถ้าเกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญาขึ้นมา มันจะเกิดมรรคเกิดผล ถ้าเกิดมรรคเกิดผล มรรคผลนี้มันมาจากไหน มรรคผลนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เป็นองค์แรกที่เป็นผู้รู้ก่อนขึ้นมา

ธรรมะมันมีอยู่โดยดั้งเดิมๆ มีอยู่โดยดั้งเดิมแล้วใครมีปัญญาละ ถ้าไม่มีปัญญา เราก็กระเสือกกระสนกันอยู่ที่นี่ แต่เรากระเสือกกระสนแล้วเราก็ทำไม่ได้สมควรปรารถนาเรา แล้วกิเลสตัดหาความทะยานอยาก กิเลสบังเงาๆ มันก็อ้างธรรมะๆ นั้นนะ พออ้างธรรมะนั้น เวลาตกภวังค์ไป เวลามันตกภวังค์ต่างๆ ไป ใต้นี้มันเป็นอุปกิเลส กิเลสอย่างละเอียดใจ

เวลาเราทุกข์เรายาก เราทำลำบากลำบาก มันก็เป็นกิเลสหยาบๆ กิเลสหยาบๆ ไซ้ไหม เวลา นั่งสมาธิภาวนา จิตนี้ใส ติดในความว่าง อุปกิเลสทั้งนั้นนะ มันก็มีกิเลสอย่างละเอียดให้มาค้ำหน้า ค้ำหน้าการกระทำของเรา แล้วเรามีครูบาอาจารย์มาจากไหน ถ้าเราไม่มีครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงขึ้นมา มันก็สม สมเพราะวุฒิภาวะเราอ่อนแอ อ่อนแอก็ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้ปล่อยวาง สอนให้ไปสู่อะไรจะความจริงที่เว้งว้าง ความว่างอันนั้น ความว่างที่ขาดสติ ความว่างที่ขาดปัญญา ความว่างที่ขาดสติ ขาดปัญญามันเป็นความว่างของกิเลสบังเงา อ้างธรรมะๆ แต่ไม่เป็นธรรมๆ ใจ เพราะมันขาดครูบาอาจารย์ ขาดที่พึ่งอาศัยที่เป็นจริงใจ ถ้าที่พึ่งที่อาศัยที่เป็นจริง ครูบาอาจารย์ท่านจะย้อนกลับมาเลย ย้อนกลับมาให้อยู่กับผู้รู้ๆ

ว่างๆ ใครเป็นคนว่าว่างละ อวกาศมันว่าง สิ่งที่เป็นอวกาศมันไม่มีชีวิต มันไม่มีจิตวิญญาณ มันก็ว่างของมันอยู่ ไม่เห็นใครได้ประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย แต่ถ้ามันเป็นความว่างของเรา ความว่างของเราก็เป็นการปล่อยวางกิเลสชั่วคราว เวลาที่มีความคิด ความคิดที่มันจับตันในหัวใจเป็น

ความทุกข์ความยากทั้งนั้นนะ ถ้าเรามีสติปัญญาควบคุมดูแลแล้ว ถ้ามันปล่อยวางขึ้นมา มันต้องมีสติ มีสติสัมปชัญญะแล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา ถ้ามันจะยกขึ้นสู่วิปัสสนาด้วยความที่เป็นจริงนะ มันจะเกิดความมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ของใจดวงนั้นเลย ใจของเรา

โห้! พระรณะ เวลาสวดมนต์สวดพร คุณพระที่ท่องพระไตรปิฎกทั้งตู้ได้ ท่องได้มันก็เป็นความมหัศจรรย์นะ สิ่งที่ท่องได้ๆ แต่ถ้าพอมันเกิดภวานามยปัญญา ปัญญาที่มันเกิดขึ้นจากการภวานา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากจิต อู้ฮู! มันจะมหัศจรรย์ๆ เพราะความมหัศจรรย์อย่างนั้นมันเป็นทรัพย์สินสมบัติ ทรัพย์สินสมบัตินี้อดีตสมบัติ สมบัติของใจ ใจที่มันไปประสบไปพบเห็นขึ้นมา มันจะเห็นสัจจะความจริงในธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ามันเห็นสัจจะ ธรรมชาติความจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ถึงเป็นของจริง ของจริงของใคร ของจริงของใจดวงนั้นที่พยายามรู้ค้นขึ้นมา

ธรรมชาติมีอยู่โดยดั้งเดิมๆ แล้วเขาจอบเอาเสียมที่ไหนไปขุดมันขึ้นมาล่ะ เขาทำอะไรทำนาเขามีจอบมีเสียม เขาพรวนดินทำอะไรไถนาของเขาได้ผลิตผลของเขาขึ้นมา นี่ก็เหมือนกัน คุณสิ ลูกๆ คลำๆ ลูกๆ คลำๆ มันใช่อะไรของมันขึ้นมาล่ะ

ถ้ามันมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา ขุดค้นมันลงไป การทำลงไป มันจะขุดค้นขึ้นมา มันจะเกิดผลประโยชน์ขึ้นมาจากจิตของเรา แล้วใครเป็นคนรู้ ก็ภาวสวะ ภพอันนั้นนะ สถานะที่ความรู้ในใจนั้นมันเป็นผู้รับรู้ ผู้รับรู้มันไปขุดไปค้นขึ้นมา มันเกิดสติเกิดปัญญาขึ้นมา ที่มันเกิดความมหัศจรรย์ มหัศจรรย์อย่างไรล่ะ

โดยธรรมชาติ สมมุติบัญญัติ มนุษย์เกิดมามีธาตุ ๔ และขันธ ๕ มีความรู้สึนึกคิดเหมือนกัน มีภาษาแตกต่างกัน แต่มีความปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์เหมือนกัน นี่ใจมันเป็นสมมุติ ธรรมชาติมันมีอยู่แล้ว ธาตุ ๔ และขันธ ๕ ธาตุรู้ๆ ธรรมชาติที่รู้ รู้อะไร รู้สิ่งที่ถูกรู้ รู้อารมณ์ใจ รู้ความคิดใจ ธรรมชาติที่รู้มันเป็นธรรมชาติของมันอยู่อย่างนั้น แล้วมันคิดได้ไหม ก็คิด แต่คิดอย่างไรล่ะ นี่ใจ นี่พูดถึงว่าถ้าเป็นสมมุติบัญญัติคือคิดโดยสังขธรรม สังขธรรมที่ความเป็นมนุษย์ เป็นปุถุชนใจ

สมาธิของปุถุชน เวลาบอกว่าปุถุชนๆ ปุถุชน กัลยาณปุถุชน กัลยาณปุถุชนทำความสงบของใจมากขึ้น ยกขึ้นวิปัสสนาขึ้น เวลามันเกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญาที่เกิดภวานามยปัญญา

เกิดมรรคเกิดผล ครูบาอาจารย์เราเวลามรรคปัญญามันหมุนตัวๆ ปัญญามันหมุน มันหมุนที่ไหน แล้วหมุนอย่างไร แล้วมันเกิดที่ไหน

ปัญญาก็โรงงานอุตสาหกรรมไง คุณสิ มันหมุนของมันนั่นนะ ออกมาเป็นเงินเป็นทองทั้งนั้นนะ นั่นเรื่องโลกๆ ทั้งนั้นเลย กิเลสมันบังเงา

แต่ถ้าเป็นความจริงๆ มันต้องเป็นสัจจะเป็นความจริงของเรา ถ้าเป็นความจริงของเรา สาธุ! พระไตรปิฎกเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของครูบาอาจารย์ก็เป็นของท่าน ถ้าของมันเกิดกับใจของเรา นี่ของเรา แล้วของเรามันถึงมีอิทธิฤทธิ์อภิไศยจะตัดกิเลสของเรา กิเลสของเรา ความทุกข์ของเรา เราเป็นคนเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้ามันหายมันควรหายที่เรา ไม่ใช่หายที่หมอ ไม่ใช่หายที่คนอุปฐากอุปถัมภ์ ถ้ามันจะหายมันควรหายที่ใจของเรา แล้วที่ใจของเรามันหาย มันหายอย่างไรละ

เวลาคนไข้ไปหาหมอ หมอต้องให้ยาไข้ไหม หมอต้องผ่าตัดไข้ไหม ต้องดูแลรักษาไข้ไหม ไอ้เนื้อหาของเรา ศีล สมาธิ ปัญญาที่มันจะขุดค้นอยู่ที่ไหน แล้วมันจะรักษาอย่างไร แล้วจะเป็นความเป็นจริงเป็นจังของเราขึ้นมาได้อย่างไร ถ้าเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ถ้ามีความรู้ความเห็นอย่างนี้มันยิ่งมหัศจรรย์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง

เราเป็นชาวพุทธนะ เรามีรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง รัตนตรัยของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนาคตังสญาณรู้รอบขอบชิดทั้งหมดเลย ฉะนั้น เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ธรรมะๆ ที่เหตุและผลที่เราศึกษาแล้ว ศึกษาเป็นทฤษฎี นั่นก็เรื่องหนึ่ง เวลาประพฤติปฏิบัติก็เป็นความจริงขึ้นมาอีกเรื่องหนึ่ง เวลาปฏิบัติขึ้นมาเป็นความจริง โอ๊ย! สาธุๆ แล้วผู้ที่มีคุณธรรมในใจอย่างนี้จะไม่เคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไปเห็นความที่มันมหัศจรรย์ลึกซึ้งขนาดที่มันแทบจะเป็นไปไม่ได้ แต่มันก็เป็นไปได้ แล้วทำไมเราจะไม่เห็นบุญเห็นคุณของคนที่เราอื่น ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีบุญมีคุณขนาดไหน มันลึกซึ้งในหัวใจของเราขนาดนั้นนะ ถ้ามันขนาดนั้นนะ นี่สัจจะความจริงๆ แล้วเวลาเป็นความจริงขึ้นมา มันก็เป็นความจริงของเรา

ถ้าไม่เป็นความจริงของเรา มันไม่สามารถฆ่ากิเลสในใจเราได้ ถ้ามันไม่สามารถฆ่ากิเลสในใจเราได้ มันก็เป็นการลู่ๆ คลำๆ ทั้งนั้นนะ มันเป็นกิเลสบังเงา กิเลสมันเอาธรรมะขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอ้างอิง แล้วเราก็เออออห่อหมกไปกับมัน ถึงที่สุดเวลามันคายพิษ
มามีแต่ความทุกข์ทั้งนั้นนะ มันไม่เป็นความจริงขึ้นมา

ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา เราต้องประพฤติปฏิบัติให้เป็นผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม
สมควรแก่ธรรมก็แบบเรา เราทำของเราให้เป็นจริงเป็นจังของเราขึ้นมา ถ้าเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา
มันเป็นความรู้สึกภายใน ใครจะมาขโมย ใครจะมาช่วงชิง เป็นไปไม่ได้ มันอยู่ในใจของเรา
ทั้งสิ้น ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว เป็นสมบัติของเรา เอวัง